

Tarih ve GÜNce

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi
Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic
Sayı: 8 (2021/Kış), ss. 195-226.

Geliş Tarihi: 15 Kasım 2020

Kabul Tarihi: 25 Ocak 2021

Araştırma Makalesi/Research Article

HALKEVLERİNİN KÖY VE KÖYCÜLÜK FAALİYETLERİ

Fahriye EMGİLİ*

Öz

Halkevleri 1932 yılından 1951 yılına kadar aktif olarak çeşitli alanlarda etkinlikte bulunmuşlar ve Cumhuriyet rejiminin ve Atatürk devrimlerinin topluma aktarılmasında önemli rol üstlenmişlerdir. Halkevleri şu şubelerden oluşmuştur: "Dil, Tarih ve Edebiyat", "Güzel Sanatlar", "Temsil", "Spor", "İçtimai Yardım", "Halk Dershaneleri ve Kurslar", "Kütüphane ve Neşriyat", "Köycüler", "Müze ve Sergi". Halkevleri şubeleri aracılığıyla yaptıkları çalışmalar ile döneme damgasını vurmuşlardır. Bu çalışma ile Halkevlerinin köylüyü aydınlatma, Cumhuriyet rejiminin değerlerini köylüye benimsetmedeki rolünü değerlendirme yolunda özellikle Köycülük Şubeleri'nin köy, köylü köycülük faaliyetleri incelenmiştir. Bu çalışmada, başta Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi kaynakları olmak üzere süreli yayınlar ve araştırma eserlerden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Köycülük, Köylü.

VILLAGE AND PEASANTRY ACTIVITIES PERFORMED BY THE COMMUNITY CENTRES

Abstract

Community Centres have performed activities in different fields actively between 1932-1951 and strived the values of the Republican Regime to be adopted. The Community Centres in Turkey which have been entered into the service were consisted of the following branches such as: 'Language, History and Literature', 'Fine Arts', 'Performance', 'Sport', 'Social Aid', 'Public Preparatory Schools', 'Public Libraries and Publication', 'Peasantry', 'Museum and Exhibition'. Community Centres through these free services

---

* Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, (femgili@gmail.com). ORCID ID: 0000-0002-3805-7358.

left mark to that period. Thanks to this study we strived to evaluate the role of the Community Centres in enlightenmet process

of the peasants, its role in adopting the values of the Republican Regime, in revealing the village, peasant and peasantry activities. During this study we have put to use the Prime Ministry Republican Archive, survey works and periodicals.

Keywords: Community Centres, Peasantry, Peasant.

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu beraberinde siyasî, toplumsal ve kültürel açıdan da modernleşmeyi kapsamaktaydı. Genç Cumhuriyetin, modern bir toplum yaratma hedefinde halkevleri ve şubeleri önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır; dolayısıyla halkevleri Cumhuriyet rejiminin değerlerini, devrimlerini topluma benimsetme çabalarında kapsamlı ve önemli bir rol oynamıştır. Öte yandan halkevlerinin çok çeşitli şubelerle halka ulaşmaya çaba sarf ettiğini göz önünde bulundurarak, halkevlerinin köylüye yaklaşımını ve köycülük hareketini bu çalışmada ayrıntılı incelemek amaçlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında köy, köylü ve şehir arasında nasıl bir bağ kurulmalıdır ve Cumhuriyet köyü nasıl olmalı? Köy seferberliği ne demektir, ideal köyden ne anlıyoruz? Köylerde neler yapılmalıdır, köyün iktisadî kalkınması nasıl yapılacaktır? Hangi kurumlar bu işi yapacak unsurlar yetiştirmiştir? Hususları üzerinde kafa yorulmuştu. 1. Dünya Savaşı, Millî Mücadele gibi yıllarca devam eden savaşlar ve yıkımlar neticesinde Türkiye şehirleri ve köyleri, halkı ile harap durumdaydı.

Millî Mücadelenin ardından şehirlerde ve köylerdeki tahribat, insan kaybı ağır bir tablo gibi ortadaydı. Türkiye'nin birçok bölgesinde meskenler, harap olmuş halde, birçok kişi evsiz barksız idi. Mesken yokluğu ile birlikte tarım alanlarının da tahrip edilmiş olması, iktisadî sebeplerle de buraların da bir an önce ekonomiye kazandırılması, köylülerin üretici duruma getirilmeleri gerekmektedir. Nihayetinde Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülke nüfusunun büyük kısmı kırsalda yaşamaktaydı. Köylünün ekonomiye kazandırılması, bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Yeni rejimin toplum tarafından benimsenmesi ve iktisadî olarak da dayanağı olan köylüye kendini benimsetmesi önemli bir husustu. Bu yüzden, savaşın ardından nüfusu arttırma ve modernleştirme ve iktisadî olarak öncelik verilen hususlardan olan “kırsal alan modernleşmesi” düşüncesi, Genç Cumhuriyetin gündeminde önemli bir konu teşkil etmekteydi.¹

Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış konuşmalarından birindeki şu sözleri: “Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? Bunun cevabını derhal birlikte verelim: Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, hakiki üretici olan köylüdür. O halde, herkesten daha çok refah, saadet ve servete hak kazanan ve layık olan da köylüdür.”² Köylüye verdiği kıymeti göstermesi ve üretici olan kesimini vurgulaması açısından dikkate değerdir.

Öte yandan yeni rejimin 1923'ten 1930'lu yıllara kadar geçen süreçte köylüler hakkında entelektüel ve pratik ilgisi, “köylünün milletin efendisi” olduğu söyleminden öteye gidememiştir. Türkiye'de köye ve köylüye ilgi 1930'larda başlamıştı. Bunda kuşkusuz yeni rejimin siyasî tabanının arttırılması endişesinin de payı vardı.³ Bu da demek oluyor ki Türkiye'de her dört kişiden üçü köyde yaşamaktaydı. Dolayısıyla da Cumhuriyet değerlerinin aktarılması gereken nüfus, köylülerden oluşmaktaydı. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda nüfusun %80'i kırsal kesimde yaşamaktaydı.⁴

Ülke üretiminin neredeyse tamamı Köylü kesimin elindeydi. Sanayileşmeyi ülkü edinen Genç Cumhuriyet kadroları tarımın iktisadî önemini ve köylü kesimin bundaki itici gücünü dikkate almaktaydı. Köylü hem üretici sınıf olarak hem de Cumhuriyet değerlerinin desteğini en çok arkasına almak istediği kesim idi; üstelik bu millet, millileşme yolundaki yeni devletin mutlaka ulaşılması gereken kesimdi.⁵ Atatürk'ün söylevleri dâhil birçok resmi söylevde kırsal bölgelerin gelişiminde eğitimin rolünün önemi de vurgulanmaktaydı.⁶

¹ Hilal Tuğba Örmecioğlu, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Köycülük Tartışmaları ve Numune Köyler”, *Belleten*, C. LXXXIII, S.297, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2019, s.730.

² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2006, s.219.

³ M. Asım Karaömerlioğlu, “Türkiye'de Köycülük”, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, Cilt II, Kemalizm, (der.) Tanıl Bora, İletişim Yay., 2001, İstanbul, s.285.

⁴ Cumhuriyet 1923 yılında kurulduğunda ülke nüfusu yaklaşık on üç buçuk milyondtu. 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımının sonucuna göre 13.648.000 olan toplam nüfusun yalnızca %24,2'si, nüfusu on bini aşan yerleşim bölgelerinde ikamet ediyordu. Bkz. Emre Kongar, *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 397.

⁵ Örmecioğlu, a.g.m, s.732.

⁶ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, s. 318.

Genç Cumhuriyet, kırsal alanda bolluk içinde, bilgili, bilinçli ve Atatürk devrimlerini benimsemiş, tek vücut bir memleket istemekteydi. Böylece kırsal alanda çeşitli eğitim seferberliği başlatıldı. Bu hedefe ulaşmada ise halkevleri-halkodaları öncü rolü üstelenmişti. Böylece halkevlerinin Köycülük Şubelerinin faaliyetleri ile köylüden bilinçli vatandaşlar yaratmak hedeflenmişti. Bu amaçla, ilk olarak 1933 yılında, Mustafa Kemal'in isteğiyle, on öğrenci, Amerika'ya; halkçılık ve köycülük eğitimi için; köyler ve küçük kasabalarda kurslara katılmaları amacıyla gönderilmiştir.⁷

Halkevlerinin köycülüğe yönelik faaliyetlerinde, özellikle Ankara Halkevi'nin yayını olan *Ülkü* dergisinin rolü önemlidir. Dönemin aydınları *Ülkü* aracılığıyla, makalelerinde, köylünün içinde bulunduğu olumsuz koşullara ilgi çekmiş ve çözüm yolları arayarak, köylü nasıl bilinçlendirilmelidir, sorusuna cevap aranmıştır.

Ülkü dergisinde köylerin içinde bulunduğu olumsuz koşullara Nusret Kemal Köymen, Süreyya İşgör gibi aydınlar tarafından dikkat çekilmiştir.⁸ *Ülkü* dergisindeki bir yazısında Nusret Kemal⁹ Anadolu köylüsünün durumuna dair verdiği bilgilerde; Anadolu'da 800.000 kilometrekarelik bir sahaya yayılı 40.000 köyün mevcut bulunduğunu, bu köylerin 37.000'inde okul olmadığını ve yerleşik 11 milyon nüfusun sadece yüzde ikisinin okuma ve yazması olduğunu ifade etmiş, köyleri şu sözlerle betimlemiştir: "(...) Bazıları tabiatın her türlü zulümlerine boyun eğmeye mahkûm ve alışmış, bazıları her türlü medeniyet bağlarından çok uzak."

Bu sebeple Cumhuriyet ideolojisinin eğitim yoluyla köylüye aktarılmasının yanı sıra köylünün iktisadî anlamda da etkin kılınması önemliydi. Bu amaçla Halkevlerine büyük görev yüklenilmiştir.

Ülke nüfusunun kırsal kesimde yaşayan bireylerinin Atatürk devrimlerini benimsemiş bireyler olarak bilinçlenmesi ve köylerin kültürel, toplumsal ve iktisadî açıdan kalkındırılması amacıyla halkevleri bünyesinde bir tane de "Köycülük Şubesi" oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, Halkevleri'nin kuruluşunun arka planı hakkında bilgi verilerek, halkevlerinin dokuz şubesinden biri olarak faaliyette bulunan

⁷ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi(BCA), Yer no:39-61-4/2-6685.

⁸ Nusret Köymen, "Köycülük Programına Giriş", *Ülkü*, C.5, S.26, Nisan 1935, s. 133; A. Süreyya İşgör, Giresun'un Çayır Köyü", *Ülkü*, C.6, S.32, Ekim, 1935, s. 149; Nusret Kemal Köymen, "Köycülük Çalışmaları", *Ülkü*, C.6, S.35, Ocak 1936, s.387.

⁹ Nusret Kemal, "Köy Seferberliğine Doğru", *Ülkü*, C.1, S.5, Haziran 1933, s. 358.

Köycüler Şubesi'nin köy ve köylüye ulaşma çabası, faaliyetlerinin irdelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla Türkiye'deki halkevlerinin köycülük şubelerinin çalışmalarından örneklerle; köye ve köylüye olan yaklaşım ortaya konulacaktır. Aynı zamanda Modernleşme olgusunun bir parçası olarak Türk köylüsüne ulaşmada halkevlerinin payı nedir? Bunu yorumlamak da mümkün olacaktır.

1.Halkevlerinin Kuruluş Amaçları

Halkevlerinin niçin ve nasıl kurulmuş olduklarını değerlendirebilmek için erken Cumhuriyet döneminin siyasî, toplumsal ve kültürel şartlarını da göz önünde bulundurmak gerekir. Cumhuriyet, yeni insan tipi yaratmayı, Cumhuriyet değerlerine bağlı yurttaşlar eğitmeyi, Atatürk devrimlerini kısa zamanda ülkenin en uzak köşelerine kadar ulaştırmayı amaçlamaktaydı. Bu amaçla da Halkevlerinin kurulması hazırlıklarına başlanmıştır.

1931 yılında, CHF'nin 3. Büyük Kongresi'nde, Halkevlerinin açılması önerisi sunulmuş ve bu oy birliği ile kabul edilmiştir. Alınan kararla beraber, Halkevleri 19 Şubat 1932'de Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF)'nin bir kültür şubesi olarak kurulmuştur.¹⁰

Cumhuriyet devrimlerini halka benimsetmek aracı olarak Halkevlerinin kurulduğu yerlerde dergilerden, ülke genelinde ise Ankara Halkevi'nin "Ülkü" Dergisi'nden faydalanılmıştır.¹¹

Halkevleri şubeleri aracılığıyla toplumu; kültür, eğitim, ekonomi, spor gibi dallarda yetiştirme hedefinde bütün olanakları ile faaliyet göstermiştir. Kadın, erkek, yaşlı, genç, ayırmaksızın bütün halkı kucaklayan, bütün vatandaşlara ulaşmaya çalışan halk terbiyesi kurumlarıydı.¹² Köylünün

---

¹⁰ İlk Halkevleri, 19 Şubat 1932 tarihinde 14 ilde açılmıştır. Bunlar Eminönü, Ankara, İzmir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Samsun, Konya, Denizli, Çanakkale, Aydın, Bolu, Afyon ve Malatya'dır. *BCA*, 490.01/846.346.1; İlk Halkevleri, 19 Şubat 1932 tarihinde 14 il merkezinde açılmıştır. Bu merkezler Eminönü, Ankara, İzmir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Samsun, Konya, Denizli, Çanakkale, Aydın, Bolu, Afyon ve Malatya'dır.; Neşe Gürallar Yeşilkaya, *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*, İletişim Yayınları, 2. Baskı, Şubat 2003, s. 38. Halkevlerini kurma görevi ise Reşit Galip'e verilmiştir. Saadet Tekin, "Dr. Reşat Galip ve Üniversite Reformu", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.2, İzmir, 1992, s. 179-212.

¹¹ M. Bülent Varlık, *Ülkü: Halkevleri Mecmu'ası, Kemalizm*, İletişim Yayınları, C.2, İstanbul, 2002. s.268-271.

¹² C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Yeni Mersin Matbaası, Mersin 1933, s.3.

eğitimde şehirli ile aynı seviyeyi yakalayabilmesi için yeni Türk harflerinin de köylüye ulaştırılması çabasında önemli rol üstlenmişlerdir.¹³

Halkevleri, Cumhuriyet kazanımlarını köylüye, şehirlie anlatıp benimsetmek için konferanslar, törenler, kutlamalar, halk kürsüleri, temsiller, sinemalar, eğlenceler, kurslar ve dergiler gibi çeşitli iletişim araçları ile faaliyette bulunmuştur. Gezi ve ziyaretler, sosyal ve sağlık yardımları, temsil gösterileri, bayram kutlamaları, spor müsabakaları ile köylü ile şehirlinin kaynaşması hedeflenmiştir. Şehirde yaşayanları köylüler ile kaynaştırmak amacıyla yapılan faaliyetlerin bu doğrultuda geliştirilmesi için girişimlerde bulunulmuştur. Kısacası Halkevleri halkın eğitilmesi için adeta bir okul görevi görmüştür.

Halkevleri, yukarıda sayılan bu hedefler doğrultusunda faaliyetlerini; çeşitli uzmanlık, yetenek ve isteklere göre, şubeler, komiteler veya çalışma kolları vasıtasıyla ideolojinin halka benimsetilmesi yoluna gidilmiştir.¹⁴ Dokuz (9) şubeden oluşacak şekilde meydana getirilmiştir.¹⁵ Bu şubeler şu şekildedir:

- 1- Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi,
- 2- Güzel Sanatlar şubesi,
- 3- Temsil şubesi,
- 4- Spor şubesi,
- 5- Sosyal Yardım şubesi,
- 6- Halk Dershaneleri ve Kurslar şubesi,
- 7- Kütüphane ve Neşriyat şubesi,
- 8- Köycülük şubesi,
- 9- Müze ve Sergi şubesi.¹⁶

¹³ Tefvik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi, Ankara 2004, s. 355.

¹⁴ Ş. Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s.45.

¹⁵ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s.5; C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934, s. 11-14; Cumhuriyet Halk Partisi *On Beşinci Yıl Kitabı*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1938, s. 15-17; Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, A.Ü. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, C.6, S.23, Ankara, 1999, s.261.

¹⁶ BCA, 490.01/847.353.3; *CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi*, s.4-5.

1940'da yılında yayımlanan CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'ndeki şube adlarında ve şubelerin etkinlik alanlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı Türkçenin sadeleştirilmesi için yapılan çalışmalarla ilgili olmuştur. Diğer bir kısmı da içerik ve strateji değişiminden kaynaklanmıştır. Söz konusu isim değişiklikleri şu şekilde olmuştur:

2. Bir Köy Seferberliği: Köycülük Şubesi

Halkevlerinin faaliyetlerini aktif olarak sürdürdüğü yıllarda Türkiye nüfusunun büyük bir kısmı köylerde yaşamaktaydı.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'nin ekonomisinde köyün ve köylünün önemli bir unsur olduğu göz önünde bulundurulduğunda, iktisadî kalkınma hamlesinde, tarım toplumundan bir an önce sanayi toplumuna geçilmesi sürecinde köylüye büyük görev düşmekteydi. Bu sebeple, köylü dönemin siyasî, sosyal, kültürel ve iktisadî meselelerinde önem arz etmekteydi.¹⁷ Halkevleri için köy ve köylüler ulaşılması gereken ülkenin can damarı olan asıl kesimdi.¹⁸

Aynı zamanda, Halkevlerinin ve şubelerinin ülkenin dört bir yanında düşünce ve eğitim hayatının mihenk taşı olması istenmiştir. Halkevleri özellikle Köycülük ve Sosyal Yardım Şubeleri aracılığı vasıtasıyla köye ulaşmayı, köylüyle bağ kurmayı ve onları bilinçlendirmeyi ve yararlı olmayı ülkü edinmiştir.¹⁹

Ankara Halkevi'nin bir dergisi olan *Ülkü*'de de dönemin aydınları köy ve köycülük üzerine yayınladıkları makalelerle köylünün geri kalmışlık meselelerine çözüm yolları aramışlardır. Meselâ *Ülkü*'deki "Köy Seferberliğine Doğru"²⁰ makalesinde Nusret Kemal, iktisadî kalkınmada köylünün öncü rolü üstlenebileceğini, köylerin kültürel ve iktisadi yönden örgütlenmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Hem ülkede hem de köylerdeki okul ve öğretmen yetersizliğine değinmiştir. Ayrıca, köylerde okulların yetersiz sayıda olduğunu; köylüyü yetiştirme işinde ve köylüye sağlanacak imkânlarda esas alınacak

1- Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi - Dil, Edebiyat şubesi,

2- Ar şubesi - Güzel Sanatlar şubesi,

3- Gösteri şubesi - Temsil şubesi,

5- içtimai Yardım şubesi - Sosyal Yardım şubesi,

7- Kitapsaray ve Yayın şubesi - Kütüphane ve Yayın şubesi,

9- Müze ve Sergi şubesi - Müze ve Tarih şubesi bkz. Sefa Şimşek, Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2002, s. 75.

¹⁷ Funda Gençoğlu Onbaşı, "Halkevleri ve Ülkü Dergisi: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycülük Tartışmaları", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.20, Sayı: 3, 2011, s.70.

¹⁸ Altan Öztürk, *Cumhuriyet Döneminde Köycülük Politikaları: İzmir-Aydın-Denizli Örneği (1923-1950)*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Haziran 2019.

¹⁹ Halkevlerinin Köycüler Şubesi'nin çalışma talimatnamesi için bkz. *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940, s.27-29; *Halkevleri (1932-1935) 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, Halkevleri Yayını, Ankara, 1935, s. 114.

²⁰ Nusret Kemal, "Köy Seferberliğine Doğru", *Ülkü*, C.1, S.5, Haziran 1933, s.355-361.

yöntemin köyün kendi yapısına uygun seçilmesi gerektiğini de ısrarla vurgulamıştır.

Halkevlerinin köylüyü aydınlatma ve bilgilendirmede faydalandığı yayınlardan bir tanesi de Yurt gazetesiydi. Bu gazete on beş günde bir yayınlanmaktaydı. Halkevleri Köycülük Şubeleri, bu gazeteyi köylere okunmak üzere gönderilmesi için özellikle çaba sarf etmişti.²¹ Bunun yanı sıra, Ankara Halkevi, köy ziraatı, köy sağlığı ve köy yaşamı hakkında köylüyü geliştirici bilgiler içeren 7 ayrı broşürü Türkiye'nin dört bir yanındaki köylere dağıtarak halkı bilinçlendirmiştir.²²

Halkevlerinin Köycülük Şubeleri; Türk köylüsünün toplumsal, iktisadî ve kültürel açıdan gelişimine büyük önem vermiştir. Halkevleri Köycülük Şubesi üyeleri, sağlık ve sosyal yardım, bayındırlık, iş kovalama, kültür, imece, ekin öğüt takımı olmak üzere altı ayrı kolda teşkilatlanmışlardır.²³

C.H.F Halkevleri Talimatnamesi'nde Köycüler Şubesi'nin üstüne düşen vazifeleri şöyle sıralamaktadır:²⁴

*Köycüler Şubeleri'nin asıl görevleri, köylerin sıhhi, medenî, bedii inkişaf ve tekâmülüne, köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve tesanüt duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktır.

*Şube, çevre köylerini olabildiğince sık olarak, halkevi umumî müsamerelerine ve halkevi mensuplarını da uygun hava şartlarında köylerde düzenlenecek olan kır bayramlarına davet ederek kaynaşmayı sağlar.

*Köycüler Şubesi, Halkevlerinin dersane ve kurslar şubesiyle işbirliği içinde mümkün olan yerlerde köylüyü okutmaya çalışmak, temasa girilen köylerde 15 günde bir yazı bilmeyen köylülerin mektuplarını yazmak ve Sosyal Yardım Şubeleri'nin önerisiyle hasta köylülerin şehir hastanelerinde tedavi ve bakımlarına öncülük etmek gibi görevleri de mevcuttu.

*Şube malul köylülerle, şehit köylülerin aile ve yetimlerini koruma ve onların ve bunların kasabada takibi güç resmî işlerini kolaylaştırmaya ve sonuçlandırma görevi vardı.

²¹ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, ..., s.127.

²² 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, ..., s.126.

²³ Sevilay Özer, "Ülkü Mecmuasına Göre Köy Eğitimi (1933-1950)", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 8, Sayı: XXII, Haziran 2015, s. 309.

²⁴ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1932, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s.13; C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1933, Yeni Mersin Matbaası, Mersin, 1933, s.31.

*Büyün köy öğretmenleri, köylünün bilinçlenmesi ve mutluluğu için Halkevleri Köycüler Şubesi'nin doğal üyesidirler.

Cumhuriyet döneminin Köycü aydınlarından Şevket Kandemir, Anadolu köylerini dolaşarak gözlemlerde bulunan, CHF Umumi Kâtipliğine köycülük davası hakkında bir yazı göndermiş; "Köycü" adlı bir dergi çıkarmak istediğini belirterek, köylünün bilimsel esaslar ile eğitilmesini gerektiğini ifade etmiştir. O'na göre, Türk köylüsünün perişan hale gelmesine sebep, İmparatorluğun uyguladığı siyasetti. Seçkinle millet, şehirli ile köylü arasında derin bir uçurum mevcuttu. Bu yüzden her Türk, her öğretmen köycü olmalıydı. Bu bir meslek, bir zümre adı değildir. Herkes köycü olabilir. Köyü sevmek, onun her şekilde yükselmesine çalışmak her Türk'e köycü sıfatını vermeye yetecektir. Talimatnameden anlaşılanın da bu olduğunu belirtmiş ve köycülük ile ilgili düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

"Köycülük millî bir vazife olunca bunu yapmamakta millî bir günah işlemek sayılmalıdır. Milli vazifeler yalnız bir kısım hemşerilere değil, bütün hemşerilere hep birden şamildir. Şu halde her Türkün köycü olması ve köycülüğe ait nazariye ameli bilgilerle silahlanması lazımdır. Görülüyor ki, köycülüğü yalnız millî vazife telakki etmek ve işi burada bırakmak asıl maksadı korumayacaktır. Halbuki, biz bir yeni varlık yapmak, hatta yaratmak istiyoruz. Herkes bir şeyler yapabilir, fakat yaratamaz. Yapılan şeylerle yapan kimseler arasında mahiyet ve derece farkları bulunur. Bu bakımdan köycülüğü bir yaratıcılar zümresine inhisar ettirmek hiç olmazsa fiiliyatta zaruridir....Bütün memleket münevverlerinin inkılap karşısında aldıkları ve alacakları tavır düşünerek diyebiliriz ki, köycülük: 'Kendine mahsus ilmî ve amelî bilgilerin öğrenilmesi şartıyla yaratıcı sıfatını kazanmayı emreden bir milli vazifedir'....Biz yeni bir ideal yaratmayı değil zaten yaşayan idealleri kuvvetlendirmeyi deneyeceğiz. Köycülere köy yaratmanın yollarını göstermeye çalışacağız. Hareket noktamız fırkamızın altı prensibidir ve bunlar arasında bilhassa halkçılık, inkılapçılık prensiplerdir...Bir devlet Başbuğ ki: Köylü efendimizdir, der ve bu başbuğ bütün bir millete hem güneş hem toprak vazifesini görür, burada münevver bir adamın, içtimâî bir müessesenin halkçı olmaması kabil mi dir?"²⁵

Köylünün ve köylerin kalkınması konusunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiği ile ilgili halkevleri köycülük şubeleri de tavsiyede bulunmuştur. Meselâ, Isparta Halkevi Köycülük Şubesi çalışanlarından Ömer Güllü, 1938'de

²⁵ BCA, 490.1.00-1336-337-5, s.7.

yazdığı bir makalede Halkevlerinin üstüne düşen vazifelerin ne olması gerektiğini konusunda görüşlerini şöyle ifade etmiştir:²⁶

1. Köylünün maddi varlığını her şeyden üstün tutmak ve topraksız köylüye toprak sağlamak.
2. Köylü halka millî kültürü aşlamak ve köylü bireyi kendisine ve ailesine faydalı bir insan olarak yetiştirmek.
3. Köyler arasındaki haset ve rekabet gibi Türk karakterine uymayan davranışlara engel olmak amacıyla köy birlikleri kurmak ve köyler arasındaki dayanışmayı arttırmak.
4. Köylünün kredi ihtiyacını sağlamak ve kooperatifçilik işini yaygınlaştırmak.
5. Eğitim kursları açmak.

Köycülük Şubeleri aynı zamanda, çevrelerinde bulunan köyler üzerinde çeşitli bölgelerde araştırma yaparak, bu köylerdeki gözlem ve incelemelerini köy kütüklerinden tespit etmişlerdir. Bir kısmı da bu araştırmaların sonuçlarını broşürler halinde yayınlamıştır. Köyün coğrafyası, kültürü, folkloru, tarihi, idaresi, bayındırlığı, sağlığı, iktisadî ve sosyal durumları gibi köy incelemelerinde üzerinde durulan temel konular olmuştur.

Halkevleri ve Halkodalarının köycülük çalışmaları, halkevleri üyelerinin köylere giderek köylülerle iletişime geçmesi ya da halkevlerinde düzenlenen toplantılara köylülerin çağrılması şeklinde uygulanmıştır.²⁷ Köycülük Şubeleri genel olarak şu hususlarda etkin olmuştur:

- *Cumhuriyet Bayramı vesilesi ile köylerde kutlama tertip edilmesi,
- *Köy gezileri düzenlenerek köylünün konferanslar ile aydınlatılması, köylülerin ihtiyaçlarını dinleme ve karşılama,
- *Köylüye mahallinde sıhhî, ziraat usulleri, iktisadî, beden terbiyesi hakkında bilgi ve öğütler verilmesi,
- *Yeni bitki türlerinin yetiştirilmesi hakkında bilgi verilmesi,
- *Toprakların tapulandırılması,

²⁶ Ömer Güllü, "Köy Kalkınmasında Kültürün Rolü", *Ün*, C.5, S. 52-53, Temmuz-Ağustos 1938, s.741-742.

²⁷ C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 15.

*Köylüye toprak, fidan ve hayvan dağıtılması,

*Hastalıklara karşı önlem alınması,

*Çeşitli hastalıkların önüne geçmek için sağlık hakkında bilgilendirici çalışmalar yapılması,

*Okuma yazma kursları düzenleyerek öğrenimin artırılması,

Köycülük şubesi kendi vasıta ve imkânları ile inkılâbın getirdiği yenilikleri millete yaymak, diğer yandan da köyün sosyal hayatında yaşayan millî değerleri göz önünde bulundurarak köylerin kalkınmasına yardım etmek için uğraşmıştır. Bununla birlikte, Halkevlerinin bu davayı tamamıyla kavrayıp çalıştıkları söylenemese de birçok yerde fikir ve iş olarak iyi çalışmalara rastlanabilir.²⁸ Bütçe ve personel durumu uygun olan Halkevleri daha geniş başarılar elde etmiştir. Fakat bütçesi dar olan Halkevleri ise ellerindeki imkân doğrultusunda faydalı olmaya çalışmıştır.²⁹ Aşağıdaki tabloda da 1933 ila 1935 yılları arasında Halkevlerinin Köycüler Şubesi'ne üye sayısına baktığımızda, 1935 yılında üye sayısının ciddi bir artış kaydettiği görülmektedir.

Tablo 1: Köycüler Şubesi 1933-1935 Yılları Arası Üye Sayısı

YIL	KADIN	ERKEK	TOPLAM
1933	110	5923	6033
1934	407	8928	9335
1935	348	10246	10594

Kaynak: Halkevlerinin 1933-35 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları... s. 178-185.

Halkevlerinin Köycülük Şubesi üyelerinin sık sık köylere gitmeleri, belirlenen bir köyü alarak bu köyün gelişimi için ellerinden gelebilecek tüm çabaları harcamaları bir yöntem olarak ileri sürülmektedir. Okulu olan köylerde öğretmenler, en yakın kentteki Halkevinin köydeki temsilcisi gibi hareket ederek, Halkevi ile köy arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini sağlamaktaydı. Bütün köy öğretmenleri hayat ve bağlılıklarını köylünün yükselmesine ve

²⁸ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1943*, Ankara, 1944, s. 13.

²⁹ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları*, Ankara 1943, s. 16.

bahtiyarlığına kendilerini vermiş olduklarından Halkevi Köycülük Şubesi'nin tabi üyeleriydiler.³⁰

CHP Umumi İdare Heyeti, 1940 yılı Nisan'ında halkevlerinin yönetimi ve faaliyetlerine dair iki talimatname düzenlemiştir. Bu talimatnamelerde; Köycülük Şubeleriyle alakalı önemli hususlar yer almaktaydı. Bu hususları gerçekleştirmek için Halkevleri Köycülük Şubeleri üyeleri mevsim koşullarının iyi olduğu dönemlerde köylerde düzenlenecek kır bayramlarına gidilmesi ve ayrıca şehirlere yakın olan köylerde köylüler olabildiğince sık sık halkevi genel müsamerelerine çağrılması yolu seçilmişti.³¹ Ayrıca halkevlerinin diğer şubelerinin de Köycülük Şubeleriyle ortak çalışma yürütmesi sağlanmalıydı. İşte bu amaçla 1940 Talimatnamesinde; Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi'nden köylülerin giyimini temin etmek ve köylerde uygun el ve tezgâh sanatlarının kurulması istemiştir.³²

3.Köycülük Şubesinin Faaliyetleri

Halkevlerinin Köycülük Şubelerinin faaliyetlerinden örnekler verilerek, halkevlerinin köycülük çalışmaları bu çalışmada incelenmiş olup, bu şubenin toplumun modernleşmesine ve kalkınmasına olan katkıları genel olarak köy ve köylü, halkçılık çalışmaları açısından ele alınmıştır. Daha önce de ifade edildiği üzere, C.H.F talimatnamesine göre, Köycülük Şubesi'nin amacı, köylü ve şehirli arasında dayanışma duygusunu güçlendirmektir.³³

Dolayısıyla, Halkevleri Köycülük Şubesi; köylerin sağlık, sosyal ve iktisadî açıdan gelişmesi, köylü-şehirli arasındaki sevgi ve tesanüt bağını kuvvetlendirmek amacıyla faaliyet göstermiştir. Bu şube belirtilen amaçlar doğrultusunda sık sık köy gezileri düzenleyerek, yakın köy halkını imkânlar neticesinde halkevi genel seminerlerine ve köylerde hazırlanacak kır gezilerine katılmasını sağlamıştır. Öte yandan bu şube köylüye okuma yazma öğretmiş, Sosyal Yardım Şubesi ile çalışarak köylünün ihtiyaçlarını giderip, Temsil

³⁰ 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, ..., s.114. Talimatnamede ayrı bir maddede belirtildiği gibi birçok Halkevleri Köycülük Şubeleri çok isabetli bir düşünce ile köy öğretmenlerini şubelerinin tabii üyesi ve hatta köyde Halkevlerinin bir nevi delegesi saymakta ve onlar vasıtasıyla köylerle daimî temas imkânı muhafaza etmiştir.

³¹ Nusret Köymen, "Halkevleri Köycülüğünün Daha Verimli Olması Hakkında Düşünceler", *Ülkü*, C.13, S.73, s. 27-29.

³² Kemal Turan, "Halkevleri Çalışmalarında Bazı Yeni Esaslar", *Ülkü*, C.16, S.93, Kasım 1940, s. 100.

³³ *CHP Halkevleri Talimatnamesi*, 1932, s.19.

Şubesiyle beraber çalışıp tiyatro gösterileri düzenleyerek halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır.

Dönemin aydınlarından Kozanoğlu, 1933 yılında kaleme aldığı bir makalesinde, “... köylüyü köyüne bağlayan her şeyi köyünde olmalıdır, aksi taktirde köylü kendisine verilmeyen bu hakları aramak için şehirlere hücum edecektir... Vay o şehirlerin haline!” diyordu.

Genç Cumhuriyet için kırsal alanda iktisadî ve sosyal bir kalkınma gerçekleştirmek en önemli meselelerdendi. Mustafa Kemal Atatürk, köylünün gelişmesi için gereken tüm önlemlerin alınmasını istemiş, hatta millî iktisadî kalkınmada köylülerin modern tarım aletleri ile buluşturulması ve memleketin coğrafi şartlar göz önünde bulundurularak tarımsal alanlara ayrılması gerektiğini, böylelikle de tarımda verimliliğin artacağını belirtmiştir.³⁴

Varılmak istenilen hedefler köyün ve kentin hem mekânsal alanın koşullarını düzelterek hem zihinsel olarak da birbirine yaklaşması koşuluyla sağlanabilirdi. Ayrıca ancak köylüye her anlamda uygarlık unsurlarını aşılansarak bir Cumhuriyet bireyi yetiştirilebilirdi. Halkevlerinin en önemli hedeflerinden biri de Cumhuriyet rejimini ve devrimlerini köylüye benimsetmektir.

Halkevleri köycülük şubeleri köylüye ulaşmak için gayretle çalışmıştır. Köylünün bilinçlenmesi amacıyla Köycülük Şubeleri ve kimi zaman Halkevlerinin diğer şubeleri köylere birçok gezi düzenlemişlerdir. Diğer taraftan da köylülerin şehirlere köy ziraatı, köy sağlığı ve köy yaşamı köy ziraatı, köy sağlığı ve köy yaşamı davet edilerek kültür çalışmalarına dâhil edilmelerine de çalışılmıştır. Fakat pratikte bu uygulamaya geçirilemediğinden daha çok köylere gezilerin düzenlenmesine karar verilmiştir.³⁵

Öte yandan, Halkevlerinin şubelerinin halka ulaşmak için gayretlerinin yanı sıra halkevleri tarafından çıkarılan süreli yayınlar ile de halka ulaşmak amaçlanmıştı. Bu dergilerin içeriğini dil, güzel sanatlar, resim, heykel, mimarlık, tarih, sosyoloji, felsefe, iktisat, ziraat, yurttaşlık, kadın hakları, fen bilimleri, genel sağlık bilimleri, spor, **köycülük**, bibliyografya ve halkevi haberleriyle daha ziyade cumhuriyet rejiminin faziletini konu alan yazılar, halkevleri ile ilgili haberler ve yöresel kültürel değerler oluşturmuştur.

³⁴ N. Gülcü, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Antalya’da Köycülük Çalışmaları ve Türk Akdeniz’de Çıkan Yazılar”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl. 5, S. 50, 2017, s.214.

³⁵ F. Kirby, *Türkiye’de Köy Enstitüleri*, Çev. Niyazi Berkes, Tarihçi Kitabevi, İstanbul, 2010, s.104.

Meselâ köylüyü odak noktası yapan Adana Halkevi gazetesi *Akgünler*'in niçin yayımlandığı ve amacının ne olduğuna dair ilk bilgi, gazetenin birinci sayısında yer alan "Akgünler Niçin Çıkıyor" başlıklı yazıda dile getirilmiştir. Bu yazıda, gazetenin ise Türk köyü ve köylüsü için faydalı olmak olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra köylülerle birlikte şehirde yaşayan ve iyi yetişmiş vatandaşları da hedef kitle olarak seçtiği ifade edilmiştir. Ancak temel hedef kitle her zaman için köylüler olmuştur. Nitekim gazetenin ilk sayfasında yer alan ve onuncu sayısına kadar da kullanılmış olan "Türk köyü ve Türk köylüsü için" ifadesi ile on ikinci sayıdan itibaren bu ifadenin yerine konulmuş olan bir çift öküzle tarla süren çiftçi resmiyle de bu özelliğe vurgu yapılmıştır. Gazetenin dördüncü sayısında yer alan "Akgünler köylü için bir dilek köşesi ayırdı" başlıklı yazıda da benzer hususlar dile getirilmiştir.³⁶

Yazıda ayrıca; "Akgünler daha çok köylü için çıkıyor. Bundan dolayıdır ki Akgünler köylü isteklerine, köylü şikâyetlerine bağrında yer açmak ve köylünün sesini daha geniş alanlara duyurmak ödevini, işinin başında sayıyor. Köylülerimizi, kendi gazeteleri olan "Akgünler"e bütün isteklerini kısa mektuplarla bildirmeğe çağırıyoruz. Biz bu mektupları yazmak ve yaymak yoluyla onların haklı dileklerinin yerine getirilmesine çalışılacağı..." belirtilmiştir.³⁷

Aynı gazetenin başka bir sayısında, Halkevleri ile köylü ilişkisine değinen "Halkevleri ve Köylümüz" başlıklı yazıda ise halkevlerinin köylüler açısından ne mana ifade ettiği şu şekilde açıklanmıştır:

"Halkevleri!... Bu, öyle bir sosyete çatısı ki, baba evinden, ana kucağından daha şefkatli, daha faydalı ve daha mukaddes geliyor bize!... Ana kucağına yalnız bir evlât sığar. Ananın kolları, en çok birkaç evladı kucaklar, fakat Halkevleri, bütün bizi, bütün halkı, devletin varlığı olan bütün köylüyü, 18 milyona sarmış!... Halkevleri!... Bu, iş sınırı uçsuz ad, hiçbir sosyete gibi değil, hiçbir sosyete gibi tek ide güden, bir tek varlık yaratmak için koşan değildir... Halkevleri!... Açları doyurmağa, yoksulları giydirmeye... Cahilleri okutmağa çalışır... Hastaları sağlaştırır, köylünün işini güder, gençliği kollar... Dilimizle uğraşır, musikimizle uğraşır, Türklüğü, Türkün büyük kültürel varlığını yayar... Yılmadan yapar... yapar... Yaptıkları dağ gibi, dev gibi gözlerimizin önünde... Bunlardan büyük delil mi olur bize!... Bütün bunlara karşı Halkevleri bizden ne istiyor biliyor muyuz?... Ne para, ne pul... Yalnız ve yalnız ona koşmak, orada toplanmak! Biz, gelen birkaç yüz köylü misafirimizle kanmayacağız..."

³⁶ "Akgünler Köylü İçin Bir Dilek Köşesi Ayırdı", *Akgünler Gazetesi*, Sayı 4, 6 Nisan 1935, s.1; "Akgünler Köylü İçin Bir Dilek Köşesi Ayırdı", *Akgünler Gazetesi*, Sayı 5, 9 Mayıs 1935, s.3.

³⁷ "Akgünler Köylü İçin Bir Dilek Köşesi Ayırdı", *Akgünler Gazetesi*, Sayı 4, 6 Nisan 1935, s.1; "Akgünler Köylü İçin Bir Dilek Köşesi Ayırdı", *Akgünler Gazetesi*, Sayı 5, 9 Mayıs 1935, s.3.

Sayı ile değil bütün köylü kardeşlerimizin haftada bir gün olsun köyce gelip bir kahvemizi içmelerini istiyoruz. Şehirlinin, köyde evleri köy evleri, köylünün şehirlerdeki evleri de Halkevleridir”³⁸ denmiştir.

Halkevleri, köylere ve köylüye yönelik yapılan çalışmaların ne kadar başarılı olduğu, neler yapıldığı ve nelerin yapılması gerektiği hususunda dönem dönem değerlendirmeler yapmıştır. Mesela, Köycüler şubenin 1936 yılı hedefleri; köylerde ihtiyar yönetim odalarının açılması, geçici ve bulaşıcı hastalıklarla ilgili konferanslar verilmesi ve yayım yapılması, ovada yaşayan aşiretler arasında inceleme yapılarak bir okul yaptırılması, yabancı dil konuşan köylülerin saptanması, toprak bayramı kutlamalarına köylülerin katılımının sağlanması, pamuk ekimi üstüne incelemeler yapılması, klevland pamuğunun ekim işinin bir kanuna bağlanmış olmasından dolayı bu konuda köylünün bilgilendirilmesi ve yoksul köylülerin şehirdeki işlerinin takip edilmesi şeklinde belirlenmiştir. 15 günde bir köylülerle görüşülerek sıkıntıları dinlenecek, köylerin ağaçlandırılması, meyve ağacı yetiştirme, sebze üretme ve arıcılığa dair bilgi verilecek, hasta olan hayvan ve insanların tedavisi yaptırılarak, hastalıkları önlemeye yönelik çalışmalar yapılacak, okulsuz köylere okul yaptırılmasına çalışılacak, halkevinde çiftçi geceleri tertiplenecek ve köylünün sıhhi, bedii ve çiftçilik yönünden ilerlemesi için gayret sarf edilecek, şube üyelerinin köylere rahat gidip gelmesini temin için emrine bir tane kamyon verilerek, şubenin diğer şubelerle işbirliği yapması kolaylaştırılacaktır. ³⁹

Halkevlerinin Köycülük Şubeleri'nin gezi ve eğitim faaliyetlerini, iktisadi, sağlık, bayram kutlamalarını vb. önemli işlerini ortaya koymak Halkevleri ile köylü arasındaki ilişkiyi anlamak açısından gerekmektir.

3.1. Gezi ve Eğitim

Halkevlerinin Köycülük Şubesi tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerden belki de en önemlisi köylere yapılan geziler ve bu gezilerle birlikte köylerde incelemelerde bulunulmasıdır. Köy gezilerine halkevinin bulunduğu şehrin durumuna göre otomobil, kamyon, bisiklet hatta atlar ile gidilmekteydi.⁴⁰

³⁸ “Halkevleri ve Köylümüz”, *Akgünler Gazetesi*, Sayı 19, 8 Temmuz 1936, s.1.

³⁹ “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, Sayı 13, (23 Şubat 1936), s.4.

⁴⁰ 103 *Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, ...*, s. 122.

Genellikle, Cumartesi-Pazar günleri 12 kişilik gruplar halinde köylere gezi düzenlenmiştir.⁴¹

Bu gezilere, halkevleri üyelerinden köylüye yararlı olmak amacıyla doktor, ziraatçı, veteriner, hukukçu, öğretmen gibi çeşitli meslek gruplarından insanlar katılmıştır.⁴² Bu üyeler, kitaplarını, sağlık malzemesini, azıklarını da yanlarına alarak sabah erkenden yola çıkarak günde birkaç köyü dolaşmışlardır. Köy gezilerindeki ana hedef köylüye fikir vermek, inanç, umut vermek, azim, sevk almak, öğreteceği şeyler kadar öğreneği bir şeyler olduğunu bilerek çalışmaktır.⁴³ 1932-1935 yılları arasındaki verilere bakıldığında; Afyon, Aydın, Bartın, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Elazığ, Giresun, Isparta, Maraş, Muş, Mardin, Bolu, Çanakkale, Muğla, Kütahya, Konya, Sivas, Tekirdağ, Samsun, Halkevleri Köycülük Şubeleri, köy gezilerini daha iyi ve yararlı gerçekleştiren Halkevleri olarak dikkat çekmiştir.⁴⁴

Köylere gidilir gidilmez köy meydanında köylüler toplanılarak, köylünün günlük yaşantısında uygulayacağı bilgiler öğretici nitelikte köylülere aktarılmaya çalışılmıştır. Ziraatçılar köylüye kendi uzmanlık alanlarında, ekim usulleri, verimi arttırma, haşerelerle mücadele gibi bilgiler verirlerdi. Ayrıca köylülerin köy meydanında toplanmasını sağlayarak uygun bir odada hastaların tedavisine başlanarak, sağlıkla ilgili köylüler bilgilendirilmiştir. Kadın üyeler köylü kadınlara çocuk bakımı, temizlik gibi konularda gerekli bilgileri aktarmaya gayret göstermiştir. Köyün öğretmeni veya eğitmeni, muhtarı ile bir araya gelinerek köyün ilerlemesine ilişkin yapılacaklar hakkında istişare yapılmış, köye getirilmiş olan kitaplar dağıtılmıştır.

Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi'nce 1935 yılı Aralık ayı içerisinde program dâhilinde her hafta veya on beş günde bir köylere gidilerek köylülerle görüşülmesi ve köyleri ağaçlandırma eğitimi verilmesi kararlaştırılmıştı. Hayvan ve insan hastalıkları ile ilgilenilerek teşhis koyulacak, okulsuz köylere okul yaptırılması için harekete geçilecek, halkevlerinde çiftçi geceleri düzenlenecek, arıcılığı ve meyveli ağaç yetiştirmeyi özendirecek, köylülere ahırların sağlıklı ve temiz olması yönünde bilgiler verilecek, köylünün sağlıklı, bedî ve çiftçilik yönünden ilerlemesi için faaliyetlerde bulunacaktı. Bu işleri

⁴¹ "Halkevlerinde Okuma Odaları-Halkevleri Çalışmaları-Halkevi Neşriyatı", *Ülkü*, C.13, S.76, Haziran 1939, s. 365-368.

⁴² C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1943*, s. 13.

⁴³ 103 *Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, ..., s. 117.

⁴⁴ 103 *Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, ..., s.125.

tamamlayabilmek için köycülük şubesinin emrine bir kamyon tahsis edilmiştir.⁴⁵ Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi'ne ayrılan bu kamyon sayesinde haftada veya on beş günde bir köy gezileri düzenli olarak yapılabilmektedir.

Köy gezilerinde okuma yazma teşvik edilmiş, köy kitaplıkları kurup köylülerin bundan faydalanması sağlanmaya çalışılmıştır.⁴⁶ Gece dersanelerinde köylüye okuma yazma öğretilmiştir.⁴⁷ Şehirdeki halk seyyar kitaplıklar oluşturularak okuma odalarını köylere taşıyarak köylü ile paylaşmışlardır.

Köylülerinin eğitilmesiyle özel olarak ilgilenmiş olan Köycülük şubesi, düzenlemiş olduğu geziler, konferanslar, geceler ve açmış olduğu kurslarla bu doğrultuda faaliyet göstermiştir. Köylünün okuma-yazma bilmeyenler için on beş günde bir mektup yazma günü düzenliyorlardı. Köylerde her zaman için Halkevinden bir parça ve iz demek olan okuma odalarını, toplanma yerlerini, Cumhuriyet meydanlarını tertipleyen ve kuran Halkevi çoktur. Bunların başında Bursa, Antalya, Ankara, İzmir, Zonguldak, Balıkesir, Antep, Eskişehir, Halkevleri gelmiştir.⁴⁸

Bu geziler esnasında hem köylerin ihtiyaçları tespit edilmiş hem de köyde bulunan hastaların tedavisi yapılarak, genel sıhhi konular, köylerin ağaçlandırılması, köyde yetiştirilen ürünler ve hayvancılık konusunda köylülere pratik bilgiler verilmiştir. Köycülük şubesi Türkiye'nin köylülerine geziler düzenlerken öncelikle köylülerin temel gereksinimlerini belirlemekteydi. Böylece Halkevleri köylü ile hükümet arasındaki bağı sağlamaktaydı. Meselâ, Isparta köylerinde dokuz konferans verilerek köylü sağlık konusunda bilinçlendirilmiştir.⁴⁹

Yukarıda bahsedildiği şekilde Halkevlerinin köycülük şubesinin çalışmalarına Ankara Halkevi'ni örnek gösterebiliriz. Köycüler çalışanları, altı ayrı alanda iş bölümü yapmışlardır. Bunlardan ilki olan iş kovalama takımı, köylere gitmek suretiyle köylülerin istekleri dinlemiş, yapılabilecek olan talepleri diğer gruplara bildirmiştir. Bayındırlık takımı köylerin imarı ve

⁴⁵ "Faydalı Bir Kurumumuz", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

⁴⁶ 1933 yılı ikinci altı aylık raporlarına göre açık ve işlek olan okuma odaları için bkz. "Okuma Odaları-Halkevleri Çalışmaları-Halkevi Neşriyatı", *Ülkü*, C.13, S.76, Haziran 1939, s. 365-366.

⁴⁷ Necati Erginöz, *Köy Eğitiminde Yaşanmış Realiteler*, Bursa 1943, s. 55.

⁴⁸ 103 *Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, ...*, s. 125; Sıtkı Şükrü Pamirtan, "Köy Davamız", *Fikirler*, S: 248-249, 30 Haziran 1943, s. 26.

⁴⁹ Fehmi Aksu, "Evimizin Bir Yılı", *Ün*, C.1, S.10-12, Temmuz 1935, s.359.

güzelleştirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunmuştur. Sağlık ve sosyal yardım takımı, hasta bakmak, ilaç vermek gibi işleri yapmıştır. Kültür takımı, okuma yazma öğretme, ürün yetiştirme gibi konularda köylüyü bilgilendirmeye çalışmış, imece takımı, köy sandığı kurmakla yükümlü tutulmuştur. Son olarak ekim öğüt takımı da bağ, bahçe, çiftçilik hakkında bilgiler aktarmaya çalışmıştır.⁵⁰

Tıpkı Merkez Halkevi Ankara'nın Köycülük Şubesi gibi Adana Halkevi Köycülük Şubesi de köy gezileri esnasında, zaman zaman halkevinin diğer şubelerinden de istifade etmiştir. Adana Halkevi Köycülük şubesi, 1936 yılının Haziran ayındaki köy gezileri sırasında sağlık, kültür, köycülük ve soyadı edinme konularında aydınlatmalarda bulunduğu gibi köydeki hastaları tedavi ettirerek sağlık çalışmalarında bulunmuştur. Bu şube aynı zamanda Sosyal Yardım şubesiyle iş birliği yaparak tarım işçilerinin Adana'da toplantı günü olan Perşembe günlerinde bu işçilerin sağlık ve bakımlarıyla ilgilenmiştir. Muayene edilen tarım işçilerinin sayısı 181'i bulmuştur.⁵¹

Şube, köylülerin bilinçlendirilmesi için zaman zaman diğer şubelerle işbirliği de yapmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen işbirliğinden bir tanesi de Güzel Sanatlar Şubesi olmuştur. Adana Köycülük şubesi, 9 Mayıs 1937 tarihinde büyük bir köy gezisi düzenlemiştir. Bu gezide Adana Halkevi üyelerinden olan 45 kişi ile Misis Köyü'ne gidilmiştir. Köylülerle bilgi amaçlı söyleşiler yapılmıştır. Koşu ve güreş müsabakaları da düzenlenerek birinci olanlara ödülleri verilmiştir.⁵² Güzel Sanatlar Komitesi'nden Sıtkı Avcı Grubu tarafından köylülere halk türküleri söylenmiş, bando grubu müzik parçaları çalmış, hastalara bakılarak tedavileri gerçekleştirilmiş ve durumu ağır hastalar şehirde bulunan hastaneye sevk edilmiştir. Aynı köye, 30 Mayıs 1937'de tekrardan gidilerek önceki gezide vaktin yetersizliğinden dolayı bakılmayan hastalar; Cemil Alsan, Hakkı Somay ve Mazhar Erdoğan tarafından muayene ve tedavi edilmiştir. Ayrıca diş rahatsızlığı olan 40 hastaya da bakmışlardır. Bu ikinci

⁵⁰ Nuray Bayraktar, *Halkevlerinin Ülke Kültürüne İnsanın Gelişimi ve Dönüşümü Açısından Katkıları*, Halkevleri Yayınları, Ankara 1999, s. 191, Özer, a.g.m, s.309.

⁵¹ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2; "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 4.

⁵² "Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 23; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64.

gezide muayene ve tedavileri gerçekleştirilen 91 hastanın ilaçları ücretsiz olarak dağıtılmıştır.⁵³

Ayrıca Adana köylerine yapılan geziler esnasında köylerin eksiklikleri tespit etme imkânı da olmuştur. Geziler neticesinde köylere yönelik olarak üç yıllık bir kalkınma programı hazırlanmıştır. Program kapsamında; evlerin, bahçelerin, ahırların ve kümeslerin muntazam bir şekilde yer aldığı, hayvancılık olarak da arıcılığın teşvik edildiği bir örnek köy oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu amaçla, vilayet genelindeki bütün köylere örnek olması için Yüreğir bölgesindeki Mihmandar köyünün yapılandırılmasına karar verilmiştir. Bu sebeple, köyün öncelikli ihtiyacı olarak tespit edilen okul ve köy odasının inşası için bir arsa satın alınmıştır.⁵⁴

Bir başka Halkevi Denizli'nin Köycülük Şubesi'nin köylüye yönelik çalışmalarında köy gezileri önemli yer tutmuştur. Şube tarafından gezi düzenlenen köyler; *Gerzile*, *Karahayıt* gibi Denizli'ye yakın köyler olmuştur.⁵⁵ Denizli halkevinin gerçekleştirdiği önemli faaliyetlerden birisi de köylerden temsilci seçerek köy-şehir arasındaki iletişimi, yakınlığı sağlamak olmuştur. Ayrıca Köycülük Şubesi, 1937'de yılında, Denizli merkezde bulunan 94 köyden 70 tanesinden temsilci seçerek şube ile köylüler arasındaki ilişkiyi canlı tutmaya çalışmıştır. Şubenin yararlı faaliyetlerinden biri de, kışın şehre gelen ve kalacak yeri olmayan fakir köylüler için ucuz konaklama sağlaması olmuştur.⁵⁶

Bazı Halkevleri bu gezilerde, köylüler için açık hava tiyatroları, köylü geceleri düzenlenmekteydi ve asker mektupları yazılmaktaydı. Kimi kez de halkevleri tarafından bazı köylerde birer okuma odası açılmış, bu da Halkodalarının kuruluşu yönünde atılan bir adım olmuştur.⁵⁷ Trakya köyleri için Almanya'dan sipariş edilen sinema ve projeksiyon makineleriyle sağlık, tarım vb. konularda filmler köylüye izlettirilmiştir.⁵⁸ Böylece köylüler görerek öğrenme yolunu tercih ediyorlardı.

⁵³ "Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 23; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64.

⁵⁴ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, Sayı 13, 23 Şubat 1936, s.4.

⁵⁵ Süleyman İnan, "Denizli'deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 25-26, Mayıs-Kasım 2000 s. 147.

⁵⁶ İnan, a.g.m., s.147

⁵⁷ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları* 1943, s. 13.

⁵⁸ "Trakya Köyleri İçin Berlin'den Sinema ve Projeksiyon Makineleri Getirildi", *Ulus*, 15 Nisan 1938.

Halkevlerinin Köycülük Şubeleri, bir nevi eğitim faaliyeti de üstelenmiştir. Okuma yazma bilmeyen vatandaşlara yardım etmek amacıyla dilekçe ve mektuplarını yazmak, işlerini takip etmek ve işlerini sonuçlandırmak için bir Müracaat Bürosu açmıştır. Bu büroda yüzlerce dilekçe yazılmış, birçok vatandaşın işleri kolaylaştırılmıştır. Ancak bütçe gelirinin yetersizliği sebebiyle bu müracaat bürosu kaldırılmıştır.⁵⁹

Köycülük Şubesi ve Halkevlerinin diğer şubeleri eşgüdüm içerisinde çalışmaktaydılar. Örneğin Kayseri Halkevi üyeleri, 27.12.1936 Pazar günü, Köycülük Şubesi, Spor ve İçtimai Yardım ve Müzik kolları ile 29 kişilik bir kafile halinde, Talas nahiyesinin dört kilometre uzağındaki Reşadiye köyüne yaya olarak gitmiştir. Yüzlerce köylüden oluşan halk, üyeleri büyük sevinçle karşılamıştı. Köyün halk odası çok küçük bulunduğu için bütün halk katılamadığından köy camisinde büyük bir toplantı tertip edilmiş, saatlerce köylülerle konuşulmuştur. Köylünün anlayacağı dilden de kendilerine sosyal konutlar çevresinde söylevler verilmiştir. Köylüyü dinleyen üyeler, bu köyün değirmen sıkıntısı bulunduğunu, köyün mevcut değirmeninin de kışın şiddetli günlerde don tutmasından daha sonra yaz mevsiminde de değirmenlere haftada dört gün su verilmesi sebebiyle değirmenleri işletmek imkânı bulamadıklarını anlatmışlardır. Neticeten motorla müteharrik olarak bir değirmen açılmasına hükümetin müsaade vermediği anlaşılmış ve bu istekleri karşısında değirmenin açılabilmesi için yollar kendilerine anlatılmıştır. 182 haneli 1483 nüfuslu oldukça büyük bir köy olmasına rağmen, bu köyün mektebi olmaması yüzünden çocuklarını 3-4 km uzaklıkta Akçakaya köyüne göndermekte olduklarını ve çocuklarının da kışın karlı günlerinde kurt saldırısına maruz bulduklarını gözlemlenmişti.⁶⁰

Köyün çok yakınındaki bir başka köy olan Zencidere köyündeki durum hakkında da bilgi edinilmişti: 1937 yılında açılacak olan yatılı pansiyonlu ilk okulun, bu köyün ihtiyacını gidereceği ve çocukların bu okulda pansiyon halinde kalabilecekleri gibi açılacak mektebe gündüzlü olarak da gidebilecekleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Zencidere ile diğer köy Reşadiye arasında su paylaşımından dolayı da bazı pürüzlerin olduğu ve bu pürüzlerin aşılması için gerekli çareler nahiye müdürüne aktarılmıştır.⁶¹

⁵⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 19.

⁶⁰ BCA, 30.10.00/199-360-16/15.01.1937.

⁶¹ BCA, 30.10.00/199-360-16/15.01.1937.

Babası bulunmayan fakir ve malûl çocuklarına okuma malzemeleri ücretsiz verilmek üzere bir listesi tanzim ettirilmiş, bu kitaplar vesaire temin ve tedarikle kendilerine gönderilmesi planlanmıştı. Halkevi müzik şubesi kolu köylülere millî havalar söyleyerek köylüyü eğlendirmiştir. Zencidere köy halkı, daha çok taşçı, sıvacı ve köprücü olup bu kişiler ancak mevsimde üç ay kadar köylerine bulunmakta, senenin dokuz ayı gezginci bir halde işlerinin başlarında bulunmaktadır. Doktora köyün hastaları muayene ettirilmiş, 28 hastanın tedavi olduğu görülmüş kendilerine yazılan reçeteler üzerine memleket hastanesi ve Amerikan dispanserine bu ilaçlar tamamen ücretsiz ihzar edilerek kendilerine dağıtılmıştır. Bununla birlikte, köyün çocuklarına şekerleme dağıtılmıştır.⁶²

Halkevlerinin 1937 ilk altı aylık raporlarının incelenmesi sonucunda köylere yönelik konferans ve köy gezisi çalışmalarının yeterli olmadığı konusunda Dâhiliye Vekâleti Halkevleri Başkanlığı'na görüş bildirilmiştir. Bunun için de Halkevlerinin köylerde konferans düzenlemeye ağırlık vermesi ve köylüyle ilgili olunması gerektiği ifade edilmiştir:

“Eski terbiyenin kötü neticelerinden olan sükuliliği gidermek, konuşmak ve konuşturmak evlerin en esaslı vazifelerinden biridir. Temsil ve konser gibi güzel ve faydalı bahanelerle toplanmış halka, halkın anlayacağı bir dille, tam inanç ve samimiyet havası içinde yapacağı telkinle Halkevleri, ülkü ödevini en kısa yoldan iyi başarmış olacaktırlar. Ev çalışmalarında milletin, memleketin ve rejimin menfaatine ait samimi ve özlü söze her zaman en geniş ölçüde yer ayırmak gerektir. Bazı halkevlerinden aldığımız raporlarda, ilgi uyandıran bilgi ve hamle yapan konferanslara-temsil, konser cazibesi olmadığı halde bile sevinç verici rağbet gösterilmekte olduğu memnuniyetle gördük. Bu bakımdan bu konferansların kemiyet ve keyfiyet itibari ile iyi bir yekûn tutması her evin raporunda en iyi müjdelere biri olacaktır. Diğer taraftan halkevlerinin en belli başlı görevlerinden biri de memleketin en önemli unsur olan kültür düzeyi daha çok himmete muhtaç olan köylü ile olan yakından izlemektir. Köylüye şehirde kendisinin düşünülmediğini, sevildiğini göstermiş olmak için sık sık köy gezileri yapmak, hastaya hekim ve şifa, bilmeye öğüt ve kitap götürmek her halkevi çocuğunun başta gelen kaygısı olmalıdır. Halkevi olan her muhitte muhakkak konuşmak isteyen ve konuşmaya ehliyetli olan beş on yurttaş bulunacağı şüphesizdir. Ve her yerde karda çamurda bile gidilecek bir iki köy vardır.”⁶³

Tavsiyeler doğrultusunda, Edirne Halkevi, 1937 yılında köylere sık sık geziler düzenlemiştir. Bu geziler sırasında köylerin ve köylülerin ihtiyaçları

⁶² BCA, 30-10-00, 199-360-16/ 15.01.1937.

⁶³ BCA, 490-1-0-0, 3-15-46, 7.12.1937 (Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'dan Halkevi Başkanlığı'na).

tespit edilmiş ve ilgili şubelerce bu ihtiyaçlar karşılanarak, çeşitli konferans ve müsamereler de köylerde sergilenmiştir. Edirne Halkevi, 1937 yılında 6 temsil, 10 konferans, 1 resim sergisi, 1 genel sergi, 47 köy gezisi düzenleyerek yoğun bir şekilde çalışmıştır. Edirne Halkevi, bu yıl içerisinde 48 ders vermiş ve 10 adet çeşitli meslek alanlarında kurs düzenlenmiştir. Halkevinde okunan kitap sayısı ise 25.066 olmuştur.⁶⁴

Edirne Halkevi diğer halkevlerinden farklı bir çalışmayı da bünyesinde gerçekleştirmiştir; değişik meslek gruplarına ait birçok kişiyi halkevi çatısında toplayarak onlara çeşitli alanlarda görevler vermiştir. Edirne Halkevi Köycüler Şubesi'nde, 50'si Öğretmen, 7'si Tüccar, 4'ü Çiftçi, 7'si İşçi, 67'si diğer meslek gruplarından toplam 135 erkek üyesi bulunmakta bayan üyesi bulunmamaktadır.⁶⁵

Meselâ, Bir başka halkevinin Bitlis Köycülük Şubesi, 22 Temmuz 1940 tarihinde, 15 kişilik bir gezi ekibi ile ve Çukur Nahiyesinin Güroymak, Aşağıkolbaşı ve Günkırı köylerinde incelemeler yapılmış ve halkla iletişim kurulmuştur. Böylece köy meydanında toplanan köylülere paraşütçülük, savaş sistemleri ve mücadele yolları, hakkında konferans verilmiştir.⁶⁶

Sivas Halkevi'nin Köycülük şubesinin 1940 yılı etkinlikleri incelendiğinde de çalışma programı örnek gösterilebilir. Halkevi'nin programına göre; kışın köylere gidilerek sağlık, tarih, toplumsal hayat ve ziraat konularında yirmi dakikalık konferanslar, köylüye konser verilecekti. *"Yağ çıkarma, peynir yapma gibi köylüyü ilgilendiren ana konular projeksiyon yardımıyla köylü halka gösterilip, seyyar sinema götürülerek ve köy kursları açılarak köylünün katılımı sağlanacaktır. Köylünün "Yuva", Köy Hocası" gibi gazeteleri okumaları teşvik edilecektir."*⁶⁷

Köy gezilerinin bir diğer amacı da halkın folkloru hakkında da bilgi edinmekti. Hakkari Ar şubesince, köylere gidilmek suretiyle halkın diliyle söylenen halk türkülerini ve halk oyunlarının şekillerini tespiti, halka millî marşlar öğretilmeye çalışılmıştır. Radyo ve gramofon vasıtasıyla halkın müzik ihtiyacı karşılanmaya çalışılmışsa da tahsisat yokluğu çalışmaları sekteye uğratmıştır.⁶⁸ Hakkari Halkevi Köycülük Şubesi, köy gezileri sırasında halkla

⁶⁴ *Geçen Yıllarda Halkevleri Nasıl Çalıştı*, C.H.P. Genel Sekreterliği 1937 Yıldönümü Broşürü, ss.24-29.

⁶⁵ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934, ss.98-99.

⁶⁶ Abdulaziz Kardaş, "Bitlis Halkevlerinin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1934-1951)", VII. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu, Ed. Oktay Belli- Vedat Evren Belli, Bursa, 2013, s.378.

⁶⁷ Selçuk Duman, *Sivas Halkevi (1933-1951)*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2008, s. 279.

⁶⁸ BCA, 490-1-0-0, 985-817-3, s. 4-7.

temaslarında dil sorunu yaşamıştır. Sorun bir nebze de olsa dil bilenlerin yardımlarıyla giderilmeye çalışılmıştır. Gezilerde Cumhuriyet hükümetinin başardığı işleri anlatmak, köycülüğün ehemmiyeti hakkında nasihatte bulunmak ve konferanslar vermek, Hakkâri merkeze yakın mahalle ve köylerden davet edilen halka radyo haberlerini dinlettirmek faaliyetler arasında olmuştur.⁶⁹

1940 yılına gelindiğinde Sayıları 379'u bulmuş olan Halkevlerinin 317'sinde köycülük şubesi mevcuttu. Birçok halkevi köylünün şehirde bulunduğu mahallî pazar günlerinde köylü geceleri tertip ederek, onları bir araya toplamıştır. Halkevlerinin 1940 yılı çalışma raporlarına; bakıldığında 1765 köy gezisi düzenlendiği ve bu gezilere 153.173 vatandaşın iştirak ettiği bilinmektedir.⁷⁰ Halim Baki Kunter de *Ülkü* mecmuasındaki yazısında, halkevleri ve halkodalarının çalışmalarının her yerde bir olmamakla beraber bir bütün olarak değerlendirildiğinde memleket için önemli hizmetler gördüğünü söylemiş ve bu millî kültür kurumlarında yapılan çalışmaların en yüksek düzeye vardırılabilmesi ve süreklilik kazanmasının amaçlandığını belirtmiştir.⁷¹ Halkevlerince köylere toplam 1765 köy gezisi düzenlenmiş ve bu gezilere 153.173 kişi katılmıştır.⁷²

3.2.İktisadî Faaliyetler

Halkevlerinin Köycülük Şubeleri, köylerin gelirini arttırmak, köylüyü ziraî açıdan, hayvan bakımı ve sağlığı açısından bilgilendirmek, iktisadî açıdan kalkındırmak amacı ile köylere geziler düzenlemişlerdir.

Bu amaçla, Türkiye'deki halkevlerinden biri olan Adana Halkevi üyeleri, 1933 yılında köylerde yapılması gerekli olan tarımsal ve iktisadî girişimler hakkında toplantılar ve söyleşiler yapmıştır. Köylerde ağacın faydasını göstererek öğretmek, ağaçlandırılacak bir köyün ortaya koyacağı çağdaş manzarayı ve sıhhi faydayı sağlamak için köylülere fidanlar dağıtmışlar ve diktirmeye başlamışlardır.⁷³

⁶⁹ BCA, 490-1-0-0, 985-817-3, s. 5.

⁷⁰ "Halkevleri ve Halkodaları Çalışmaları", *Ülkü*, C.17, S. 97, Mart 1941, s. 71-72.

⁷¹ Halim Baki Kunter, "Halkevleri ve Halkodaları", III. Seri, *Ülkü*, C.2, S.15, Mart 1948, s. 4-5.

⁷² "1940 yılı Halkevleri ve Halkodaları Çalışmaları", *Ülkü*, C.17, S.97, Mart 1941, s. 71-72.

⁷³ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", *23 Şubat Dergisi*, s. 36.

Köy gezilerinde, ziraatçılar tarafından tarım ürünlerinin ekimi ve cinsleri, aşı yöntemleri; veterinerler tarafından da hayvanların bakım ve hastalıktan korunma usulleri üzerine de köylülere bilgiler verilmiştir. Köycülük Şubeleri köylünün iktisadî gelişimine katkı sağlamaya çalışmıştır. Meselâ, Ankara Halkevi Köycülük Şubesi, Ağustos 1933'te Ankara civarında Kutludüğün Köyü'nü çalışma yeri olarak belirlemiş ve burada faaliyete geçmiştir. Ayrıca köye tavuk ve kovan götürmüş ve iktisadî incelemelerde bulunmuştur.⁷⁴

Adana Halkevi Köycülük Şubesi, 1934 yılında, Ziraat Bankası ile temasa geçerek merkezde ve merkezin dışında bulunan çiftçilere buğday ve pamuk tohumlarının dağıtılmasını sağlamıştır. Köylere belirli aralıklarla ziyarette bulunularak köylülere tarımsal, iktisadî, sosyal konular üzerine önderlik edilmiştir. Meselâ, Adana Köprü Köyü'nde mahallenin birine yeterli miktarda ağaç diktirilmiştir. Ziraat mektebi tarafından şubeye verilen meyveli, meyvesiz ağaçlardan çeşitli köylere de 1.985 fidan dağıtılmıştır.⁷⁵ 1935 yılı Haziranında ise Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi üyelerinden Vasıf Canbay tarafından da Devlet Demiryolları ve sanayileşme hakkında bir konuşma yapılmıştır.⁷⁶

Ankara, Uşak, Antalya, Aksaray ve Bursa Halkevleri bazı köylere damızlık hayvan sağlamıştır. Kütahya, Erzurum ve Isparta Halkevleri de köylerde o döneme kadar bazı sebze ve hububatın iklim şartlarına müsait olmamasına rağmen denenmemiş olan ürünlerin yetiştirilmesine öncülük etmiştir. Ankara, İnegöl, Denizli, Maraş Halkevleri de bazı köylerin temiz içecek su ihtiyaçlarını karşılamıştır. Manisa Halkevi köylere gezici doktor ve ebe çıkartmıştır. Erzincan ve Konya Halkevleri köy kooperatiflerini geliştirerek, köy hesabına arazi ektirmek suretiyle köy sandıkları kurmuş ve köyleri zenginleştirmiştir.⁷⁷

Bir başka halkevi şubesi olan Isparta köycülük şubesi, 1942 ve 1944 yıllarında, Belönü, İslamköy, lağus, Dregümü, Kayı, Çünür, Gönene, Senirce, köylerine geziler düzenleyerek köylülerin şikâyetlerini dinlemiş, köylülere dokuma tezgâhları ve iplik dağıtmak için hükümetle köylü arasında aracı rolü

⁷⁴ "Köycüler Bölümü", *Ülkü*, C.2, S.7, Ağustos 1933, s. 63.

⁷⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22-23; Köycülük şubesi tarafından dağıtılan fidanların Türü ve Sayısı; Zerdali 260, Akasya 240, Dut 40, Mazı 70, Turunç 230, Selvi 80, Amber Akasya 1050, Gazverina 15, Toplam 1.985.

⁷⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64-65.

⁷⁷ *103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, ...*, s.125.

üstlenmiştir.⁷⁸ 1948 yılında Atabey civarındaki köylere geziler düzenlenerek tütüncülük ve bağcılık konularında konferanslar verilmiştir.⁷⁹

1939'da M. Öğütçü vasıtası ile Antalya Halkevi Köycülük Şubesi Murtuna Köyü'nde jüt bitkisinin yetiştirilmesine dair konferans vermiştir. Bu konferansta köylüye jüt bitkisinin ticari önemi, hangi alanlarda kullanıldığı ve bu bölgede yetiştirilmesinin planlandığı hususlarında malumat verilmiştir. Yine 1939'da Antalya Halkevi tarafından Halkevi Konferans Salonu'nda Zeytincilik uzmanı Kadri Bey tarafından bir konferans verilmiş ve bu konferans ziraat ile uğraşanlar tarafından ilgi ile karşılanmıştır. 1942'de Antalya Halkevi Köycülük Şubesi, iki gezi tertip etmiş, bu gezilerde uğranılan köy halkına insan ve hayvan sıhhati, ziraat usulleri ve güncel durumlar hakkında bilgi verilmiştir. Köycülük şubesinin bu faaliyetleri, halkevlerinin kapatılmasına kadar devam etmiştir.⁸⁰

3.3. Sağlık Faaliyetleri

Dönemin amansız hastalıklarından sıtma, köylüyü kasıp kavurmaktaydı. Halkevlerinin köycülük şubeleri de gerek bu hastalıkla gerek diğer sağlık sorunlarıyla köylünün mücadele edebilmesi için halkı bilinçlendirmek hususunda elinden geleni yapmıştır. Sağlık, tarım ve veteriner memurlarıyla ortaklaşa çalışılmıştır. Gezilere katılan doktor, diş hekimleri hastalara muayene, tedavi ve ilaç temin ederek dağıtmışlardır. Köy meydanında müsait bir mekânda hastalar muayene edilmiş ve sağlık konularında köylülere bilgilendirme yapılmıştır.

1935 yılının Haziran ayında, Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi, köylerde bulaşıcı hastalıklar konusunda bilgilendirme gezintilerine başlamıştır. Sosyal Yardım şubesiyle iş birliği yapılarak köylerdeki okullara ve ihtiyar heyetleri odalarına asılmak üzere trahom, frengi, verem ve sıtma gibi bulaşıcı hastalıklara ait bilgilendirici levhalar, Sağlık Bakanlığı'ndan getirilmiş ve köyler için bir sağlık yardım çantası yapılmıştır. Özellikle "malarya hastalığı" ile mücadele edilmesine katkı sağlanmıştır.⁸¹

⁷⁸ Ün, C.18, S.91-96, Teşrinievvel-Mart 1942, s.1316; Ün, C.10, Şubat-Mart 1944, s.1634.

⁷⁹ Ün, C.12, S.140-141, Kasım-Aralık 1945, s.1984.

⁸⁰ *Türk Akdeniz*, 1 Temmuz 1939: 20; 30 Birinci Teşrin 1939: 14-15; 30 Aralık 1939: 16; Şubat 1943: 5, Recep Arslan, "Antalya Halkevi ve Çalışmaları", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:6, Sayı: 73, Temmuz 2018, s. s.321.

⁸¹ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s.1; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 27.

Aynı şube tarafından köylünün günlük hayatında faydalanabileceği pratik bilgileri öğretici söyleşiler gerçekleştirilmiştir. Meselâ, Adana köycülük şubesi 19 Aralık 1937 tarihinde Mihmandar Köyü'ne bir gezi düzenlenmiştir. Bu geziye katılan Sosyal Yardım Komitesi Başkanı Dr. Ekrem Baltacı tarafından köylü ile sağlık konusu üzerine söyleşiler yapılmış, 67 hasta muayene edilerek ilaçları verilmiş ve Diş Doktoru Hakkı Somay tarafından köydeki insanların diş tedavileri yapılmıştır.⁸²

14 Mayıs 1939'da Antalya Halkevi Köycülük Şubesi Murtuna, Dumanlı ve Solak köylerine bir gezi düzenlemiştir. Murtuna Köyü sakinleri ziyaret edilmiş, köylü de köyün sıtmadan kavrulmakta olduğu yönünde bir şikâyetle bulunmuştur. Köylüler, sıtmanın çeltik ekiminden sonra yaygınlaştığını belirtmiştir. Bir yandan köylülerin şikâyetleri dinlenirken, diğer yandan da konferanslar vasıtası ile köylülerin bilinçlenmesi yönünde çalışılmıştır.⁸³

Köylünün bulaşıcı hastalıklar ile mücadelesinde; Bitlis Halkevi, Mart 1941'de, Köycülük Şubesi merkeze bağlı Simek nahiyesine gezi düzenlemiş, hasta köylüler tespit edilerek yaklaşık 56 kişi muayene edilmişti. Sıtmalı olanlara kinin (sulfat) dağıtılmış, köy ihtiyacı olan hastalara dağıtılmak üzere köy muhtarına; kinin, sargı bezi, aspirin, tentürdiyot gibi sağlık malzemesi verilmiştir.⁸⁴

3.4. Bayram Kutlamaları

Halkevlerinin Köycüler Şubelerinin en aktif olduğu 1936 ve 1937 yıllarıdır. 28 Ocak 1937'de ziraat odasından alman fidanlar birkaç köyde dikilerek, o yerlerde bir ağaç bayramı yapılmıştır. Denizli Halkevi, 1937'de Mayıs ayının ilk Pazar günü seçilecek bir köyde bir "başak bayramı" tasarlamış ve bu bayram, ilk olarak 2 Mayıs'ta Denizli'nin merkez köylerinden Eskihisar'da (Laodikya'da) yapılmıştır.⁸⁵

Yine benzer bir kutlama 14 Mart 1937'de Denizli'nin merkez altı köyünden gelen halkın katılımıyla Honaz'da bir "arık bayramı" yapılmıştır. Böylece, boşuna akan "halka suyu" denilen su, arıklar sayesinde beş köyün

⁸² "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64-65.

⁸³ Arslan, *a.g.m.*, s.321.

⁸⁴ BCA, 490-0-1, 995,-845-1.

⁸⁵ Gıyasi Şarman, "Halkevi çalışmalarından Başak Bayramı", *Denizli Gazetesi*, 4 Mayıs 1937.

arazisine yönlendirilmiştir. Ayrıca, bu konuda suyun geçtiği toprak sahipleri ile kır köylüleri arasında görülen anlaşmazlık giderilmiş, hatta bu iş noter önünde yapılan sözleşmeler ile sağlama alınmıştır.⁸⁶

Halkevlerinin bir amacının da köylünün iktisadî durumunu düzeltmek olduğundan bahsedilmişti. İşte bu amaçla köylerde çeşitli bayram kutlamaları tertip edilmiştir. Meselâ Isparta'da 1934 yılında Lağus köyüne gezi düzenlenerek burada bir bayram düzenlenmiştir. Köylüye tarımsal bir bilgi öğretmek amacıyla düzenlenen bu gezilerin sağladığı bir fayda da köylü ile kentli arasındaki bağları kuvvetlendirmek olmuştur. Kentli köylünün hayatını köylü de kentlinin hayatını karşılıklı öğrenebilmeyi öğrenebilmiştir.

Antalya Halkevi Köycülük Şubesi üyeleri, talimatname hükümlerine uygun olarak 30 Ekim 1937'de Cumhuriyet Bayramı vesilesi ile köylere giderek Cumhuriyet Bayramı'nda köylerden gelen köylülerin ziyaretlerini iade etmiştir. Bu ziyaretlerde köylülerle Cumhuriyet ve inkılap konularında görüşülmüştür. Ayrıca köylülerin ihtiyaçları ile ilgilenilmiştir. Şubat 1938'de Antalya Halkevi Köycülük Komitesi üyeleri Hafız Paşa civarında yeni kurulmuş olan bir köye gitmiş, burada köylülerle toprak dağıtma işleri hakkında görüşmüşlerdir.⁸⁷

Köylü, karmaşık bürokratik işlemlerinin yaşandığı hükümet dairelerine gitmekten çekindiği için bu tip işlerini para karşılığında arzuhalcilere gördürmekteydi. Halkevleri üyelerinin köylülerin bu tür bürokratik işlemlerine yardımcı olması onlar için oldukça önemliydi. Nitekim, 1937'de Denizli Halkevi başkanı olan Esat Kaymakçı bir köyde yaptığı konuşmasında bu durumu şöyle vurgulamaktadır:

*“Sizin için buralara kadar gelerek, toplu bir şekilde gelerek sizinle hasbıhal eden bizlerin (amacı), bu gün sizleri yükseltmeye azmetmiş olan Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu halkevelerinin üyeleri sizlerle yakından konuşup görüşerek istekleriniz anlamak ve bundan mümkün olanlarının çarelerini tevessül etmek içindir.”*⁸⁸

Diğer taraftan halkın müzik ve güzel sanatlar hakkındaki görüş ve duyularını yükseltmek amaçlandığı için konserler, müzik dersleri verildiği, resim sergileri açıldığı gibi spor işleri ile de uğraşılmıştır. Gösteri Kolu binlerce halkın iştirak ettiği temsiller vererek muhitteki tiyatro telakki ve kabiliyetlerini yükseltmeye çalışmıştır. Okuyup yazma bilmeyen halk için kurslar, halk

⁸⁶ İnan, a.g.m., s.141.

⁸⁷ Türk Akdeniz, Birinci Kanun 1937, S. 6: 30; Mart 1938, S. 7, s.35.

⁸⁸ Köycüler Komitesi Köylerde, Yeni Basımevi, Denizli, 1937, s.17.

mektepleri açılmış ve evimiz öğretmenlerinden bir kısmı hapishanelerde mahpuslara uzun zaman hocalık etmiştir.

Halkevlerinin Köycülük Şubesi, köy halkının vakti olduğu zamanlarda hem dinlenmelerini hem eğlenmelerini özellikle de sağlıklarını korumak amacıyla onların ilgisini çekecek sporları yaymaya çalışmıştır. GreŖ, cirit, atıcılık, binicilik gibi geleneksel sporların yanında daha az maliyetle yapılması mümkün olan masa tenisi, voleybol, basketbol gibi sporları da yerleŖtirmeyi dŖnmŖtir.⁸⁹

Köye doğru baŖlatılan bu hamle aslında iki yönlüydü. İktisadi ve eğitim faaliyetleriyle bir yandan kentteki modernlik köye ulaŖtırılırken; diğer yandan köy, kültür olarak Şehre getiriliyordu. Bu kapsamda yapılan yurt gezileri ve halkevi köycülük kolları faaliyetleri sırasında etnografik kültürümüze ait birçok ürün kaydedilmiŖ ve belgelenmiŖti. Hatta köye doğru hareketi köyden esinlenen bir sanat hareketinin doğmasına yol açtı.⁹⁰

SONUÇ

Halkevleri, 1932-1951 yılları arasında faaliyet gstermiŖ, Cumhuriyet değerlerini benimsemiŖ vatandaşların yetiŖmesi için gayret gstermiŖ ve yakın dönem Türkiye tarihine damgasını vurmuŖ önemli bir sosyo-kültürel kurumdur.

1930'lu yıllardaki sosyal, siyasi ve iktisadi geliŖmeler Halkevlerinin açılmasına yol amıŖtır. 19 Şubat 1932'de Türkiye genelinde 14 farklı yerde Halkevi aılmıŖtır. AılıŖ yılından itibaren sayısı sürekli olarak sayıları artan Halkevleri kısa sürede teŖkilat haline getirilmiŖtir.

Halkevleri açıldığı yıl olan 1932'den kapanıŖlarına kadar olan süreçte Cumhuriyet rejimini, bu dönemin yeniliklerini halkın benimsemesini sağlama yönünde faaliyet gstermiŖtir. Halkevlerinin Köycülük Şubeleri'nin yaptığı gezi faaliyetlerinde gerekleŖtirdiėi konferanslar, sağlık yardımları, problem çözmedeki beceri, ziraati donanım kazandırma faaliyetleri, okuma-yazma, müzik, tiyatro etkinlikleri vb. alanlarda alıŖmalar ile halk eğitimindeki ve kültürel kalkınmadaki önemli rolü tespit edilmiŖtir.

⁸⁹ C.H.P. 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1945, s. 24.

⁹⁰ mercioėlu, a.g.m, s.734.

Halkevlerinin köycülük şubesi köylerin her yönden gelişmesini sağlama görevini üstlenerek, köylü ile şehirli arasındaki karşılıklı sevgi ve beraberlik duygusunu güçlendirme rolünü de yerine getirmiştir. Bu şubeler aracılığı ile köylüye öncülük etmek görevi üstlenilmiş bu amaçla köylülerin daha iyi sağlık şartlarında hayatlarını idame ettirmelerini sağlayacak çalışmalarda bulunmuş, köy kitaplıklarının oluşturulmasına çalışılmış, yeni vasıta ve aletlerin köye girmesi teşvik edilmiş, köye yönelik yayınlar ile köylüye ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, Halkevleri Köycülük Şubelerinin çalışmaları bir bütünlük içinde değerlendirildiğinde, köylüler için önemli sağlık, kültürel, iktisadî hizmetler götürdüğünü, ayrıca Halkevlerinin Köycülük Şubesiyle birlikte diğer bazı şubelerin de ortaklaşa çalışarak köylülere yönelik siyasetlerinin ve önemli hizmetlerinin olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

I.Arşiv Belgeleri ve Resmi Yayınlar

a. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA),

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 490-01,847-353-3; CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi.

BCA, 39-61-4, 2-6685.

BCA, 30-10-00,199-360-16/ 15.01.1937.

BCA, 490-1-0-0/ 3-15-46, 7.12.1937 (Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'dan Halkevi Başkanlığı'na).

BCA, 490-01-995/845-1.

BCA, 490-100/985-817.

BCA, 490-1-00/1336-337-5.

b. Resmi Yayınlar

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1932, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932.

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1933, Yeni Mersin Matbaası, Mersin, 1933.

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932.

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934.

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, Yeni Mersin Matbaası, Mersin 1933.

C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, Ankara, 1944.

C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, Ankara 1943.

Geçen Yıllarda Halkevleri Nasıl Çalıştı, C.H.P. Genel Sekreterliği 1937 Yıldönümü Broşürü.

Halkevleri (1932-1935) 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Halkevleri Yayını, Ankara, 1935.

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Matbaası, Ankara 1940.

Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934.

Cumhuriyet Halk Partisi On Beşinci Yıl Kitabı, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1938.

1.Sürelî Yayınlar

Akgünler Gazetesi, Sayı 13, 23 Şubat 1936.

"1940 yılı Halkevleri ve Halkodaları Çalışmaları", *Ülkü*, C.17, S.97, Mart 1941.

- “Akgünler Köylü İçin Bir Dilek Köşesi Ayırdı”, *Akgünler Gazetesi*, Sayı 5, 9 Mayıs 1935.
- “Faydalı Bir Kurumumuz”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1.
- “Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1.
- “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, Sayı 13, (23 Şubat 1936),
- “Halkevleri ve Halkodaları Çalışmaları”, *Ülkü*, C.17, S. 97, Mart 1941.
- “Halkevlerinde Okuma Odaları-Halkevleri Çalışmaları-Halkevi Neşriyatı”, *Ülkü*, C.13, S.76, Haziran 1939.
- “Köycüler Bölümü”, *Ülkü*, C.2, S.7, Ağustos 1933.
- “Trakya Köyleri İçin Berlin’den Sinema ve Projeksiyon Makineleri Getirildi”, *Ulus*, 15 Nisan 1938.
- Halkevleri ve Köylümüz”, *Akgünler Gazetesi*, Sayı 19, 8 Temmuz 1936.
- Türk Akdeniz*, 1 Temmuz 1939.
- Ün*, C.10, Şubat-Mart 1944.
- Ün*, C.12, S.140-141, Kasım-Aralık 1945.
- Ün*, C.18, S.91-96, Teşrinievvel-Mart 1942.

2.Makaleler ve Kitaplar

- ARIKAN, Zeki, “Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, A.Ü. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, C.6, S.23, Ankara, 1999.
- ARSLAN, Recep, “Antalya Halkevi ve Çalışmaları”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:6, Sayı: 73, Temmuz 2018.
- Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2006.
- ÇAVDAR, Tefvik, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi, Ankara 2004.
- DUMAN, Selçuk, *Sivas Halkevi (1933-1951)*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2008.
- ERGİNÖZ, Necati, *Köy Eğitiminde Yaşanmış Realiteler*, Bursa 1943.
- GÜLCÜ, N., “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Antalya’da Köycülük Çalışmaları ve Türk Akdeniz’de Çıkan Yazılar”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl. 5, S. 50, 2017.
- GÜLLÜ, Ömer, “Köy Kalkınmasında Kültürün Rolü”, *Ün*, C.5, S. 52-53, Temmuz-Ağustos 1938.
- İNAN, Süleyman, “Denizli’deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951)”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 25-26, Mayıs-Kasım 2000.
- İŞGÖR, Süreyya, Giresun’un Çayır Köyü”, *Ülkü*, C.6, S.32, Birinciteşrin (Ekim) 1935.
- KARAÖMERLİOĞLU, M. Asım, “Türkiye’de Köycülük”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, cilt II Kemalizm, (der.) Tanıl Bora, İletişim, İstanbul, 2001, ss.284-297.

- KARDAŞ, Abdulaziz, "Bitlis Halkevlerinin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1934-1951)", VII. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu, Ed. Oktay Belli- Vedat Evren Belli, Bursa, 2013.
- KİRBY, F., *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, (Çev. Niyazi Berkes), Tarihçi Kitabevi, İstanbul, 2010.
- KONGAR, Emre, *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.
- KÖYMEN, Nusret, Kemal, "Köy Seferberliğine Doğru", *Ülkü*, C.1, S.5, Haziran 1933.
- KÖYMEN, Nusret Kemal, "Köycülük Çalışmaları", *Ülkü*, C.6, S.35, İkincikânun (Ocak) 1936.
- KÖYMEN, Nusret, "Halkevleri Köycülüğünün Daha Verimli Olması Hakkında Düşünceler", *Ülkü*, C.13, S.73.
- KÖYMEN, Nusret, "Köycülük Programına Giriş", *Ülkü*, C.5, S.26, Nisan 1935.
- KUNTER, Halim Baki, "Halkevleri ve Halkodaları", III. Seri, *Ülkü*, C.2, S.15, Mart 1948.
- ONBAŞI, Funda Gençoğlu, "Halkevleri ve Ülkü Dergisi: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycülük Tartışmaları", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.20, Sayı: 3, 2011.
- ÖRMECİOĞLU, Hilal Tuğba, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Köycülük Tartışmaları ve Numune Köyler", *Belleken Dergisi*, C. LXXXIII, S.297/8, Yıl 2019.
- ÖZER, Sevilay, "Ülkü Mecmuasına Göre Köy Eğitimi (1933-1950)", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 8, Sayı: XXII, Haziran 2015.
- ŞARMAN, Gıyasi, "Halkevi çalışmalarından Başak Bayramı", *Denizli Gazetesi*, 4 Mayıs 1937.
- ŞİMŞEK, Sefa, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2002.
- TEKİN, Saadet, "Dr. Reşat Galip ve Üniversite Reformu", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.2, İzmir, 1992, ss. 179-212.
- TURAN, kemal, "Halkevleri Çalışmalarında Bazı Yeni Esaslar", *Ülkü*, C.16, S.93, Kasım 1940.
- VARLIK, M. Bülent, *Ülkü: Halkevleri Mecmu'ası, Kemalizm, İletişim Yayınları*, C.2, İstanbul, 2002.
- Yeşilkaya, Neşe Gürallar, *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*, İletişim Yayınları, 2. Baskı, Şubat 2003.
- ZEYREK, Ş., *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.

3. Tezler

- ÖZTÜRK, Altan, *Cumhuriyet Döneminde Köycülük Politikaları: İzmir-Aydın-Denizli Örneği (1923-1950)*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Haziran 2019.